

Rjanosć a zachodnosć

Jezus praji:

„Wohladajće lilije na polu, kak rostu: wone njedzělaju ani njepradu. Ja wam praju, zo ani Salomon we wšitkej swojej krasnosći njeje tak hotowany był kaž jedna z nich. Hdyž nětk Bóh trawu na polu tak hotuje, kotraž džensa steji a so nazajtra do pjecy čisnje: njedyrbjať wón to čím bóle za was činić, wy małowěriwi?“

Matej 6,28–30

Mak kćeje. Krasna čerwjena barba swěći so před njebjeskej módrinu. Druhdy widźimy mak na kromje polow hromadze z kóstrjancom. Zady zrawi žolte žito – kajki krasny to napohlad! Docyła: kak rjane su kwětki. Lědma je jónu jedna, wo kotrejž bychmy prajili, zo je hrozna. Kak je to móžno? Wone tola ničo za to nječinja, zo bychy rjane byli.

Jezus je w swojim předowanju na horje wo kwětkach na łukach rěčať. Wabješe svojich wučomnikow, zo bychy jich přirodnu rjanosć widźeli a do so srěbali: „Wohladajće lilije na polu ...“ Kral Salomon plaćeše jako najrjeńši muž w Israelu, dokelž běše jara bohaty. Tola Jezus nima jeho za tak rjaneho kaž jeničku kwětku na polu. Wotewrmy swojej woči, swoju dušu a swój duch, zo bychmy njeskaženu harmoniju Božej stwórby prawje spóznali a so nad njej radowali.

Kwětki so wo swoju rjanosć njestaraja. Kak hinak je to pola nas čłowjekow. Mamy so wumyc a česać, zo bychmy rjani byli. Husćišo džemy frizerej na třihanje a snadź tež hišće na barbjenje włosow. Kosmetičarki, manikuristki a pedikuristki staraja so wo rjanosć mjezwoča, porstow a palcow. Drasty dyrba so płokać a črije so rjedzić, zo by wšo čiste było. Njemoderne drasty wězo tež nchtó njecha, tuž słušeja do drastoweho kontejnera. Prawa jědz pomha při zachowanju rjaneje figury. Za to so diety poskićuja. Sport přinošuje k rjanosći a strowoće čěta. Wšelake gymnastiske systemy su so wuwili, zo bychmy strowi wostali. Prominentnym wšitke tute naprawy hišće njedosahaja, zo bychy rjani wostali. Woni kupja sej porjeńšowace operacije w priwatnych klinikach. Kelko

napinanja zložimy na to, zo bychmy rjani byli! A hišće njejsu mnozy ze swojej rjanosću spokojom, přeja sej hinaše mjezwočo abo hinašu figuru. Meditacija wo kwětkach njech nas wjedze k realistiskemu posudžowanju wšech prócowanjow wo čělnu rjanosć. Salomon njebě rjeńši hač jenička kwětka na polu.

Bóh so wo nas stara, dołhož smy tu na zemi. Wón nas wuhotuje lěpje hač kwětki na polu. Za to mamy Bohu džakowni być a so jemu dowěrić. Tak čuja mnozy něšto wo Bohu. Ale so jemu tak prawje dowěrić we wšelakich praktiskich prašenjach, to mnohim čezko padnje. Jezus kritizuje „małowěriwych“ a namołwja nas: Dowěr so Bohu Wótcej! Runje potom, hdyž maš starosće, chce wón pomhać. Ty sy wjac

hač kwětka na polu, přetož twój Wótč so wo tebe stara.

Dziwi mak dołho njekćeje. Lědma móžeš sej jón wotšćipnyć a jako kwěcel do wazy stajić, dokelž je na druhi dzeń překćety. Tuž wobdźiwaj jón w zahrodce abo na polu, tak dołho kaž kćeje, a wjesel so na jeho krasnej čerwjenej barbje. Bórze přeměni so kćenje na plód: kapslu z wjele, wjele makowymi zornjatkami. Potom přińdže nazyma a skónčnje zyma ...

Smy dlěje žiwi hač kwětki na polu, kotrež w lětnim času tak rjenje kćeja. Ale wězo směmy so prašeć, hač njejsmy na cyłk widžane tola jenož kwětka na Božej roli? Młode lěta so spěšnišo pominu, hač sej myslimy. Hdže wostanu měsacy a lěta? Što zwostanje z našeho žiwjenja? Ze wšeje našeje prócy wo strowe a rjane čěto? Wotmołwa na wšitke tute prašenja je, zo smy wjac hač kwětki na polu. Bóh je nam přez Jezusa wěčnu perspektiwu dať. Njeskónčimy kaž kwětki na polu, kiž nazajtra wjadnu, abo jako trawa, kotraž so spali, ale smy postajeni za Bože wěčne kralstwo.

Jan Malink

Makowe kćenja

Foto: A. Werdan, pixabay

Bibliske płody a žiwidła

Lube džěci!

W požnjencu so we wjele wosadach kermuša swjeći. Płody polow a zahrodow su so zwjetša hižo domchowali. Na kermušnej njedźeli su wołtarje cyrkwjow z kwětkami a płodami krasnje wupyšene. Wjeselimo so a džakujemy so Bohu, zo su žně tak bohate byli.

W Starym a Nowym zakonju biblije zhonimo, kotre płody a žiwidła su ludžo w tehdomišim času znali, předžěłali a jědli. Sym někotre městna w bibliji wupytała. Namakajće je! Tak zhoniće, kotre płody a žiwidła tam napisane su a w kajkim zwisku.

4. Mójzas 13,23

4. Mójzas 17,23

5. Mójzas 8,7–8

Rut 1,22

1. kniha chroniki 16,3

Pěseń pěsnjow 2,3 a 6,11

Joel 1,12

Matej 24,32

Lukaš 17,5–6

Jan 6,8–9

Někotre mjena płodow a žiwidłow, kiž w bibliji nadeńdžće, su so do pismikoweje slotwje přeměnili. Wuhódajće prawe słowa!

chiworje = _____ woni = _____

łakobuj = _____ gifl = _____

namdle = _____ běchl = _____

lowij = _____ detla = _____

pšaceń = _____ Wjele wjesela při hódanju přeje

Gabriela Gruhlowa

čmjenje = _____

Rys.: G. Gruhlowa

Pokiwy

Hrono za měsac september

A hlej, su posledni, kotřiž budu přěni, a su přěni, kotřiž budu posledni.

Lk 13,30

Žnjowy swjedžen w Radušu

Serbsko-němske kemše pod hołym njebjom swjeća njedźelu, 10. septembra, w 10.00 hodž. w Radušu. Božej službje přizamknje so wjesny swjedžen k zakončenju žnjoweho časa w Błótach. Na kemše wutrobneje přeprošujetej Wětošowska wosada a Kupka serbska namša.

30lětny jubilej w Dešnj

27. septembra 1987 wotměchu so w Dešnjanskej cyrkwi přenje serbske kemše nowišeho časa w Delnjeje Łužicy. 30lětny jubilej tuteho wozrodženja woswjeći so z Božej službu a hudźbnym programom njedźelu, 24. septembra, w 10.00 hodž. w cyrkwi w Dešnj. Wutrobneje přeprošujetej Kupka serbska namša a Dešnjanska wosada.

30 lět Serbska namša

Pšepšosujomy Was na jubilejnu serbsku namšu w dešańskej cerkwi.

Wir laden Sie zum wendischen Jubiläumsgottesdienst in die Kirche Dissen ein.

24.09.2017, 10:00

Žěłowa kupka „Serbska namša“/AG Wendischer Gottesdienst
www.serby.ekbo.de
dešańska wósada/Kirchengemeinde Dissen
www.dissen-striesow.de/verzeichnis/visitenkarte.php?mandat=68188

Serbski kónc tydženja

Lětuši serbski ewangelski kónc tydženja wotměje so wot pjatka, 13., do njedźele, 15. oktobra 2017, w Hainewalde pola Žitawy. Přebywanje budže w tamnišim „Eurohof Dreiländereck“. Za dorosćenych plaći kónc tydženja 50,00 eurow, za džěci a młodostnych wot 3 do 18 lět 20,00 eurow. Zajimcy wšěch generacijow su wutrobneje přeprošeni. Dalše informacije podawa a přizjewjenja přijimuje fararka Jadwiga Malinkowa w Slepom (telefon: 035773 998244, mejlka: j.mahling@kkv-sol.net). **Jadwiga Malinkowa**

Pučowanje, Bože słowo a dworowy swjedžen we Wuježku

13. króć hižo bě lěta Serbske ewangelske towarstwo na iniciatiwu Krygarjec swójby z Wuježka přepryso na swójbne pučowanje a dworowy swjedžen. Zahajiła bě so rjana tradicija ze Serbskim ewangelskim cyrkwinskim dnjom lěta 2005 w Bukecach, hdyž bě na pošta wobdžělnikow zhromadnje z Wuježka do Bukec nůžkowało. Hižo lěto na to bě so zeńdženje we Wuježku zesamostatniło a sta so z toho časa z dale a bóle woblubowanym zetkanišćom w lěćnym času. Serbska zhromadnosć, pučowanje po přirodže, Bože słowo a dworowy swjedžen z hudźbu, spěwom, bjesadu a dobrym přikusom lěto wob lěto wobdžělnikow wšěch generacijow z blišich a dalšich kónčin přiwabja.

Lětuši swjedžen wotmě so sobotu, 12. awgusta. Na pošta wobdžělnikow, po wjetšinje młode swójby z džěćimi, zhromadzi so po připotdnu před Krygarjec domom k pučowanju. Cil bě hora Rubježny hród. Došedši džěći z wjeselom po tamnišich skałach krosnowachu a so do wjerško-weje knihi zapisachu. Napjatósć wšak stupaše, jako Katka Krygarjec powěsć wo rubježnych ryčerjach a schowanym pokładze předčita. Na to njedachu so džěći dolho prosyć a dachu so do pytanja poklada, kotryž hižo bórže wučušlichu. A wulka bě radosć, jako so z křińčki lute šokolozdane zlotaki wukulichu ...

Po přestawce na wjeršku so wšitkim zaso lóštne horu dele stupaše. Připódlu nazběrachu so někotre kurjatka a dalše hriby. Na dworje Pawlikec statoka móžachu so potom wšitcy z kofejom a tykancom posylnić. Tu bě so mjeztym tež tójšto dalšich wopytowarjow zhromadziło – předewšěm starši Serbja z Bukečanskeje a druhich wosadow Budyskeho kraja, ale tež skupina

Z hudźbnym přewodom skupiny Podka z Drježdźan so wopytowarjam dworowego swjedženja rjenje serbsce spěwase.

Foće: M. Wirth

Serbow z Delnjeje Łužicy a sobustawoju přirady za serbske naležnosće města Wojerow, kotřiž běchu sej do toho reformaciske wustajeńcu w Budyskim Serbskim muzeju wobhladali.

W nutrosći rozložili Serbski superintendent Jan Malink přirunanje wo rjanosći a zachodnosći kwětkow a čłowjekow, kaž je wone napisane pola Mateja 6,28–30. Katka Krygarjec hrono přednjeje. Mócnje zaklinčešćej kěrlušaj, kotrejž běštaj spisałoj serbskej duchownaj ze susodnej wjeskow: Handrij Lubjenski z Rachlowa a Jan Kilian z Delan.

Po nutrosći znošowachu so po dworje serbske ludowe spěwy. Na blidach w bróž-

ni bě bohata wječer přihotowana, ke kotrejž běchu wobdžělnicy po swojich móžnosćach přinošowali. Džěći sej nad woheńjom kołbaski pražachu na kijach, kiž běchu sej z lěsa sobu přinjesli. Wšitkim k wjeselu zahudzi skupina Podka z Drježdźan, kiž bě hižo loňši swjedžen porjeńšita, předewšěm serbske, słowjanske a židowske pěsnje.

Zarjadowarjo zličichu cyłkownje 130 wopytowarjow, štož drje je dotal najwjetši ličba wobdžělnikow. Wulki džak słuša Krygarjec swójbny a wšitkim dalšim, kiž běchu k poradženju swjedženja přinošowali. Da-li Bóh, klětu rady zaso do Wuježka přinđzemy.

Trudla Malinkowa

Wulcy a mali pučowarjo před skaliznami na wjeršku hory Rubježny hród

Wěra, nadźija, lubosć - wustajeńca w Dešnje

Składnostnje 500. jubileja reformacije poskićuje so lětsa kopica přednoškow, filmow a wustajeńcow. Tež cyrkwinski dzeń w Berlinje a Wittenbergu měješe reformaciju za hłownu temu. Ludowe nakładnistwo Domowina w Budyšinje je wudało němsko-serbsku knihu „Pjeć lětstotkow. Serbja a reformacija“, kotruž móžemy hižo dzensa jako standardnu publikaciju wobhlodawać. Samsnej temje wěnuje so wustajeńca, kotraž je hišće hač do 18. požnjeńca w Domizniskim muzeju w Dešnje widžeć.

Čežišćo Dešnjanskeje wustajeńcy leži na wuskutkach reformacije na Delnich

Serbow. Bohužel zamołwići muzeja skomdžichu, hižo w titulu na to serbske pokazać. „Wěra, nadźija, lubosć – wustajeńca k reformaciji“, klinči lubowólnje. Najskeje bě tež tehodla jenož horstka ludži na wotwrjenje 2. pražnika přišća.

Ale wustajeńca je wobhladanja hódna. Zrědka su hewak serbske konfirmaciske wopismo z lěta 1880 abo króny zemrětych widžeć. Hišće hač do Druheje swětoweje wójny wisachu wone k česći młodostnych, kiž běchu nježenjeni abo njewudaći zemrěli, w někotrych cyrkwach. W tehdyšim času běše tež z wašnjom, tajkim młodost-

nym na pohrjebje čestne wrota při zachodze na kěrchow stajić – kaž dzensa hišće kwasnemu porej při zachodze do domu. Naša mać je jako holca hišće tajke wrota w Dołgach widžała.

Jako zajimawy mam tež keluch za Bože wotkazanje, wosadže „gestiftet von den Jungfrauen zu Dissen-Striesow“, kaž gra-wura přeradzi. Hačrunjež tehdy wšitcy serbsce rěčachu, njesu serbsce pisali. Snadž njebě holcam serbsčina čestna dosć, snadž tež njebě serbske pismo we wobłuku zjawnych napisow z wašnjom.

Ekspozaty a teksty wustajeńcy zblíža wopytowarjam wosadne žiwjenje. Wšelake dalše materialije su ludžo ze wsy a wokoliny k dispoziciji stajili. Fota pokazuja hłownje cyrkwinske žiwjenje před sto lěta-mi. Tola tež přítomnosť je zwobraznjena z fotom Dešnjanskeje fararki Kathariny Köhleroweje, kotraž je tuchwilu serbska dušepastyrka w Delnjeje Łužicy.

Najwjětši džěl wustajeńcy pak wěnuje so cyrkwinskim stawiznam Delnjoserbow. Lědma něhdže wšak něchtó zhoni, kiž je do němskeje šule abo na němsku paćersku wučbu chodźił abo kiž je katolski, něšto wo boju Serbow Delnjeje Łužicy za swoju rěč w ewangelskej cyrkwi, kotraž drje Martina Luthera jako přefožerja biblije do němčiny chwali, ale kotraž je dołhi čas serbsku rěč zanječała.

Bernd Pittkunings

Serbske spěwarske a nahłowna pycha Delnjoserbowki (nalěwo) – Serbske konfirmaciske wopismo z lěta 1880, kotraž bě wustajil farar Krygar w Picnju

Foće: B. Pittkunings

Šulske kemše k dwójnemu jubilejej

Na kóncu šulskeho lěta, 18. julija 2017, wotměchu so znova šulske kemše ze šulerjemi a šulerkami Delnjoserbskeho gymnazija w Choćebuzu. Běchu to mjeztym 7.

němsko-serbske kemše tajkeho razu, lětsa pod motom „Nowe tezy trjeba kraj?“ Wone kemše wožiwichu so po lěće 2014 skladnostnje 500. lětneje rěčnicy reforma-

cije a w předpolu šulskeho swjedženja k 65. rěčnicy založenja šule, kiž so na samsnym dnju přewjedze. Tehodla bě tež městnosť njewšedna: pod hołym njejom před Lutherowym pomnikom, kiž steji na teritoriju šule.

Kemše běchu wozbožace a wokřewichu dušu, prajachu wopytowarjo a akteroj, jich bě dohromady 125. Na wšěch 40 šulerkow a šulerjow bě aktiwne zapřijatych – pak w džiwadłowej scenje wo znowapřichadze Luthera a jeho mandželskeje Kathariny, pak při čitanjach, w chórje pod nawodom Geralda Schöna abo při technice. Přeni raz pódla běchu tež dujerjo Choćebuskeho cyrkwinskeho wokrjesa z fararjom Nathom z Gołkojc. Woni zanjezechu rano krótko do wosmich chwalbu Bohu. Přez nóc bě so wuwjedriło a slónčne ranje wšitkich přecelnje witaše.

Hłownu organizaciju běchu přewzali Beate Höppner, wučerka nabožiny na šuli, Christiana Piniekowa, městopředsydkka Towaristwa za spěchowanje serbskeje rěcy w cerkwi, w kotrehož nošerstwje so kemše přewjedzechu, a Katharina Köhlerowa, tuchwilna serbska dušepastyrka w Delnjeje Łužicy.

Christiana Piniekowa

Swobodna džiwadłowa skupina Delnjoserbskeho gymnazija zahra scenu wo nawróće reformatora Martina Luthera a jeho mandželskeje do džzensnišeho časa, kiž běchu šulerjo samostatnje napisali a nastudowali.

Foto: A. Kellowa

Fararka Malinkowa na trajne farske městno zapokazana

Na 10. njedźeli po swjatej Trojicy, 20. awgusta, přeprośy Slepjanska wosada na swjedźenske kemše składnostnje zapokazanja fararki Jadwigi Malinkoweje. Swoju službu we wosadze bě drje wona hižo před nimale třomi lětami nastupiła, nětko pak přewza ju Ewangelska cyrkej Berlin-Braniborska-šleska Hornja Łužica do trajneho farskeho zastojnstwa.

Na popołdnišu Božu službu zhromadzi so mnoho kemšerjow w starožitnej Slepjanskej cyrkwi, nimo wosadnych předešlým Serbja z Budyskich a Choćebuskich stron. Kemše, kiž běchu přezcytnje dwurěčne, zahajichu so ze začahom cyrkwinskeho předstejičerstwa a duchownych. Młodostnaj z wosady čitašaj ewangeliji w němskej a serbskej rěči. Serbski superintendent Jan Malink z Budyšina měješe zawodnu liturgiju. Superintendent dr. Thomas Koppehl z Niskeje přednjese wopismo Berlinskeho konsistorija, kotraž powoła fararku Malinkowu do trajneje služby w cyrkwi EKBO z tuchwilnym skutkowanisćom w Slepom. Superintendent wuzběhny při tym serbskosć wosady jako wosebitosć, kotraž je bohatstwo, kiž ma so dale hajić. Wosadze a fararce přeješe, zo byštej so we wšěch dobrych a čežkich časach mjez sobu njesťoj. Superintendentaj, zastupjerka wosady a susodna Mužakowska fararka požohnowachu mlódu fararku z bibliskim słowom k spomožnej službje. Při tym wupřa Serbski superintendent wosebite žohnowanje tež do serbskeho džěta.

W swojim předowanju zwjaza Jadwiga

Malinkowa temu Israelskeje njedzele, kotraž so tutu njedzelu wopominaše, z počženjom w Slepjanskej wosadze. Kaž běchu Israelića něhdy pod wulkimi wobćežnosćmi přez pušćinu pućowali, tak ma tež Slepjanska wosada wuhloweje problematiki dla čězki puć za a tež hišće před sobu. W Slepjanskej narěči předarka wo starušce z wosady rozprawješe, kotraž bě jej powědała wo generacijach pobožneho ludu w Slepjanskich wsach, kiž bě z dowěru do Boha žiwy był a z nej do džensnišeho přežiwił. Tuta dowěra njech wosadu tež dale do přichoda njese.

Božu službu wobrubichu starši a mlódsi

wosadny chór pod nawodom kantora Soboty z němskimi kaž tež spěwna skupina Kólesko pod nawodom Geralda Schöna ze serbskimaj spěwomaj. Wosada spěwaše kěrlušce wotměnjejo w serbskich a němskich štučkach.

Po kemšach běchu wšitcy přeprošeni na kofej a bjesadu do farskeho dwora. Wosadne žony běchu bohatu swačinu ze samopječenym tykancom přihotowali. Wšělake postrowy w němskej a serbskej rěči so přednjesechu a wupřachu fararce Malinkoweje žohnowane skutkowanje we wosadnym a w serbskim džěle.

T.M.

Fararka Jadwiga Malinkowa ze superintendentomaj dr. Koppehlom z Niskeje a Malinkom z Budyšina (srjedža), fararkami a fararjami susodnych wosadow kaž tež sobustawami Slepjanskeje wosadneje rady

Foto: M. Bertko

Serbski balonk hač do Alpow dolećał

K zakónčenju Serbskeho domizniskeho dnja, kotryž bě so lětsa 18. junija w Sprjejcach wotmět, běchu wobdźělnicy něhdze sto módrych, čerwjonych a bělych balonkow do powětra pušćili. Na kóždym balonku bě kartka přičinjena z logom domizniskeho dnja a bibliskim hronom w serbskej a němskej rěči: „Chrystus rěči: Pójće ke mni, kiž sće sprócní a wobćeženi, ja was wokřeju.“ Zdobom bě na kartce napisana próstwa, zo njech so jeje namakar w Sprjejcach přizjewi.

Bórže po domizniskim dnju dósta Sprječanski farar Jörg Michel njenadžicy póštu z Awstriskeje. Ze wsy Scheffau w Salzburgskim kraju přizjewi so 63lětny ratar a hajnik Josef Aschauer. Póndzeli, 19. junija, rano wokoło šesćich bě wón ze swojimaj wnučkamaj Annu a Katharinu wosrjedź lěsa na kerku wisajo namakał běty balonk z powěsću z Sprjejc. Namakanka wubudzi wulke spodziwanje, wšako bě balonk w lědma wjac hač dwanaće hodzinach na 700 kilometrow z Łužicy do Awstriskeje dolećał.

Njewšědna zdalenosć, bibliske poselstwo a njeznata serbska rěč na kartce pohnuhu Josefa Aschauera so jako namakar powěsće w Sprjejcach přizjewi. Wón a jeho swójba přisłušeja katolskej wosa-

dze. Wo Serbach we Łužicy hišće ženje nič slyšeli njeběchu. Snadž je jim njewšědna namakanka w lěsu z přičinu, sej raz do Łužicy abo samo na přichodny Serbski domizniski dzeń dojeć. **Andreas Kirschke**

	Von:	Wer hat mich gefunden?
	Vorname: _____	Vorname: <u>JOSEF</u>
Name: _____	Name: <u>ASCHAUER</u>	
Chrystus rěči: Pójće wšitcy ke mni, die ihr mühselig und beladen seid; ich will euch erquicken. Matthäus 11, 28	Anschrift: <u>5440 SCHEFFAU 34</u> <u>0043 / 664 50 24045</u>	Bemerkungen: <u>Am Mon. 19.6.17 um 6^h wospos</u> <u>bei uns im Schiffhaus</u> <u>40 km südlich v. Salzburg</u> <u>ca 700 km Flupstrecke!!</u>
Herzliche Grüße vom Sorbischen Heimattag 18.06.2017 aus Spreewitz u. Neustadt		

Kartka ze Serbskeho domizniskeho dnja, kotraž bě w juniju z Łužiskich Sprjejc hač do bliskosće awstriskeho Salzburga dolećała

Repro: wosada Sprjejcy

Spočatki ekumeny w Serbach

Před 50 lětami wotmě so w Njeswačidle přenja serbska ekumeniska nutrnosc

Z časa reformacije mamy w Hornjej Łužicy katolske a ewangelske wosady. Zwjetša bydlachu wěriwi wobeju konfesijow měrnje a bjez wjetšich čežow hromadže. Mjez cyrkwinskimaj organizacijomaj wobsteješe wšak wěsta konkurencja, štož njebě přeco hubjene, wšako nasta tak měrliwe wubědźowanje wo najlěpše poskitki. Z přesadženjom narodneje mysle w Serbach, najpozdějšo potajkim z časa wzrodženja, dźělaču katolscy a ewangelscy fararjo a wosadni zhromadnje za serbske naležnosće. Rjany přiklad za to je podał Pawoł Grojlich, kotryž so hišće we wysokej starobje na narěč Měrcina Nowaka-Njehorńskeho dopominaše, kotruž bě tutón měł na serbskim zetkanju na horje Čornobóh: „... při našim wojowanju njesmětej nas dźělic ani Wittenberg ani Rom!“ (Młode lěta wjesneho hólca, str. 179)

W praksy wšak dźělaštej cyrkwi husto pódlá so. To je spóznać při změnje katolskeho Wótčenaša 1960 po namjetach Michała Nawki. Dotalnej katolskej a ewangelskej wersiji běštej sej dosć podobnej bytoj. Nětko pak sta so zhromadne modlenje jara wobćežne. W samsnym času dojednaštej so katolska a ewangelska cyrkej w němskim řečnym rumje na zhromadny Wótčenaš. Ekumena bě na spočatku 60tych lět němska naležnosć, nic hišće serbska.

Započatk prócowanjow

K změnje w Serbach dóndže w léce 1964, jako 2. Vatikanski koncil dekret wo ekumenizacije schwali. W samsnym léce bu tež pater Stanisław Nawka SJ, jedyn ze synow znateho wučerja Michała Nawki, jako duchowny do Zdžěrje powołany. Spěšnje pytaše zwiski ze serbskim superintendentom Gerhardom Wirthom w Njeswačidle.

Přeni plód serbskeje ekumeny bě wosadny wječork 23. oktobra 1966 w Budyskej

Kolpingowni na Garbarskej hasy, na kotryž bě wjetša ličba katolskich a ewangelskich wěriwych, ale tež tójšto duchownych wobeju konfesijow přišlo. Kěrlušce spěwachu so z Wosadnika a ze Spěwarskich. Kanonik Jan Andricki postrowi přítomnych z „Pomhaj Bóh“ a wułoži, što móža katolscy wot ewangelskich wuknyć. Gerhard Wirth rozložil, što móža ewangelscy wot katolskich wuknyć. Po narěčomaj předstajichu serbscy dźiwadźelnicy hru Bukečanskeho fararja Gerata Lazarja „Durje su wotewrjene“. Sčěhowaše narěč patra Nawki wo zakładach katolskeje ekumeny, kiž běchu so na 2. Vatikanskim koncilu wuprajili. (KP 1966, str. 123 a 129)

Rozkćew ekumeny 1967

Nowe ekumeniske hibanje w Serbach docpě swój přeni wjeršk w léce 1967. Pater Nawka wobdźělil so 6. měrcu na kubłanskim dnju ewangelskich Serbow w Budyšinjce. W swojej rozprawje wuzběhny, „kak bliscy a jedni sej smy“. Wozjewi, zo zarjaduja so w blišim času zhromadne nutrnosće, na kotrychž ma so wo jednotu we wěrje prosyc. (KP 1967, str. 54)

22. meje 1967 zeńdže so katolscy a ewangelscy duchowni w domje Ebenzer w Bětej Horje. Bohužel wo tutym zetkanju dalších informacijow nimamy hač jenož foto w Katolskim Posole. (KP 1967, str. 93) Dalše ekumeniske zetkanje wotmě so w Slepom. Ewangelscy Serbja běchu přeni króc katolskich duchownych na cyrkwinski džen 11. junija přeprasyli. Na kónčnej zhromadźiznje wobdźělilštaj so kanonik Jan Andricki jako oficialny zastupjer katolskich Serbow a pater Nawka, tola bjezteho zo byštaj so słowa jimałoj. (KP 1967, str. 78; PB č. 7 a 8/1967)

Přenja serbska ekumeniska nutrnosc wotmě so 23. julija 1967 w Njeswačidle.

Njeswačidlska cyrkej w 1960tych lětach. Tu wotmě so 23. julija 1967 přenja serbska ekumeniska nutrnosc.

Foto: G. Wirth

Bratraj Jurij (nalěwo) a Měrcin Grofic z Chasowa, ewangelskaj Serbaj, jěchaštaj jwle lět jako křižerjej w Radworskim procesionje. Wobraz pokaza jeju na jutrowničce léta 1985.

Foto: J. Mačij

Foto: P. Wirth

Na poswjećenju Zdžěrjanskeje kapałki 1968 wobdźělilchu so tež ewangelscy Serbja.

Přeprasyło bě so na nju přez wozjewjenja a z noticu w Nowej dobje z 21.7. pod cyrkwinskimi pokiwami. Přišlo bě wjele katolskich Serbow, ale jenož mało ewangelskich. Z wosom katolskimi duchownymi začahnychu tři ewangelscy do Božeho doma. Přeni króc zaklinča serbska ekumeniska modlitwa, kotruž bě drje pater Nawka zestajil: „Luby Božo! Nutrnje će prosymy, daj našemu drohemu serbskemu ludaj jednotu křesćanskeje wěry, zo by tebje bórže z jednym hłosom chwalił. Słyš našu dźěšćowsku próstwu a wuslyš nas přez Chrysta, našeho Knjeza. Amen.“ Tuta modlitwa je na nimale wšitkich ekumeniskich nutrnoscach zaklinčała. Ewangelske dźěci a pozdějšo tež katolske mějachu ju z hłowy wuknyć. ⇨

⇒ Předowanje patra Nawki so w Katolskim Posole wozjewi. (KP 1967, str. 94 a 99)

W oktobryje 1967 sčahny Budyski kapłan Měrćin Wićaz přenju bilancu noweho serbskeho ekumeniskeho hibanja, wozjewjenu najprjedy w Katolskim Posole, pozdžišo tež w Pomhaj Bóh. Wotpokaza skeptiske mysle nastupajo ekumenu a wuzběhny přenje wuspěchi při zhromadnym sluchanju na Bože słowo. Kładžeše wažnosć na wopyty k mjezsobnemu zeznaću. „Přewostajmy Bohu, kajke budu skónčnje wuspěchi.“ Zdobom přeprosny na přichodnu nutrnosć, hdyž tež z wopačnym datumom. (KP 1967, str. 106; PB č. 10/1967)

15. oktobra 1967 swjećeše so druha ekumeniska nutrnosć w Budyskej cyrkwi Našeje lubeje knjenje. Předowaštaj sup. Wirth a kanonik Andricki. Jědnaće ewangelskich džěci modleše so wo jednotu. Přizamkny so mała hosćina za duchownych a někotrych wosadnych na katolskej farje. (KP 1967, str. 131) Druzy kemšerjo džěchu do „Radneje pincy“ na kofej. Jako džěčo běch tehdy – kaž nimale naša cyta swójba – wobdžěleny. Přeni króc widžach buru Korlu Wirtha z Cokowa, kotryž kaž samozrozumliwy z Budyskej Rjenčec swójbu za blidom sedžeše. Pozdžišo wujasni naš nan, zo so prawiznik Jurij Rjenč a Korla Wirth z časa Narodneje rady znaještaj.

Popušćenje rozmacha

Z wulkej wutrajnosću zasadźowaše so pater Nawka w přichodnych lětach za pokročowanje ekumeniskich nutrnosćow. Nimo teho sposrědkowa ewangelskim młodostnym možnosć prózdniškeho přebywanja pola pólskich katolskich skawtow a wobdžělenje na putnikowanjach do Częstochowy, wo čimž Trudla Grofic z Chasowa rozprawješe (PB č. 11 a 12/1975). Wjacore katolske wosady skazachu za swojich wěrnych časopis Pomhaj Bóh. Jako pak pře-wza Cyril Pjech, kiž bě z katolskeje do ewangelskeje cyrkwy přestupił, w juliju 1979 redaktorstwo ewangelskeho časopisa, dóńdže k wotskazanjam z katolskeje strony.

Počasu popušći přeni ekumeniski rozmach. Wot 1978 do 1981 je w přepróšenjach na kemše w Pomhaj Bóh lětnje jenož jedna ekumeniska nutrnosć z předstajenjom hodowneje hry zapisana, kotraž běše w Zdžěri. Wot teho časa hižo žana ekumeniska nutrnosć zapisana njeje. Mjezsobne wopyty we wšelakich katolskich a ewangelskich wosadach běchu wusnyli. 1987 džěše pater Nawka na wuměnk.

Njech su tu dowolene hišće někotre wosobinske mysle. Njeje možno, cyle jasne postajić datum, z kotrymž započina so ekumena w Serbach. Po přihotach w lěće 1966 móže přenja zhromadna nutrnosć w Njeswaćidle jako symboliski započatk płaćić. Wěste pak je, štó bě přeni a hlowny motor serbskeje ekumeny. To bě Zdžěrjanski pater Stanisław Nawka. Njesprócniwy je wón přez lětdžesatki pisał, předował,

Ekumeniske wěrowanje lěta 2013 w Budyskej Michalskej cyrkwi

Foto: J. Maćij

organizował a so modlił za swój wulki žiwjenski són: zjednoćenje Serbow w jednej cyrkwi. Při tym njeměješe so mjez swojimi katolskimi a ewangelskimi kolegami přeco lochko. Mi je w pomjatu, kak jedyn serbski ewangelski farar raz nazornje swoje mysle wo ekumenje wupraji: „Či chcedza nas šlapnyć.“

Ekumenu wězo tež počezowaše rozdžělna narodna situacija. Ewangelscy běchu rozbrojeni po wulkim teritoriju a sylnje potrjecheni wot asimilacije. Katolscy mějach wjetše ličby na kompaktnym teritoriju. Tole špihelowaše so tež při jednanjach wo zhromadny Wótčenaš, kotrež so w lětomaj 1992/93 wot duchownych wobedu wuznaćow wjedźechu. Tola rozmołwy so w meji 1993 bjez wuspěcha zakónčichu. Přesylna bě wola k wobchowanju dotalnego teksta na woběmaj stronow. (PB č. 2/1993; KP 1993, str. 23)

Ekumena w Serbach džensa

Džensa je ekumena w Serbach samozrozumliwa. Zaměr při tym njeje zjednoćenje w jednej organizaciji, ale duchowna jednotta. Wosady so wopytuja a so zhromadnje modla. W Budyšinje swjeći so serbska ekumeniska nutrnosć na spočatku lěta a dalša na spočatku šulskeho lěta. Wuraz zhromadnosć su tež serbske ekumeniske wěrowanja, kotrež w zańdženych lětach husćišo mějachmy. Slepjanska fararka Jadwiga Malinkowa předowaše na lětušim nócny modlenju młodžiny we Wotrowskej cyrkwi. Prawidłownje wopytuje předsyda Towarstwa Cyrila a Metoda, Jurij Špitank, serbski cyrkwinski džěń. Mnozy katolscy čitaja Pomhaj Bóh kaž nawopak tež ewangelscy Katolski Posoł. Katolscy wosadni wobdžěleja so na zajězdach Serbskeho busa a na dworowych swjedženjach we Wuježku. Ewangelscy Serbja su jutrowničku mjez katolskimi križerjemi. Po spočatkach w šěsćdžesatych lětach je zastupił wšedny džěń serbskeje ekumeny.

Jan Malink

Superintendent Jan Malink a farar Wito Sčapan 2013 na ekumeniskim nyšporje w Budyskej cyrkwi Našeje lubeje knjenje

Foto: M. Wirth

Na kóždolětnych swójbných pućowanjach a dworowych swjedženjach we Wuježku pod Čornobohom wobdžěleja so ewangelscy a katolscy Serbja. Foto je z lěta 2016.

Foto: M. Wirth

Ochranow a Serbja – Wuznam a wuskutki

Na přednošk k tutej temje přeprasy Budyški Serbski muzej 23. awgusta we wobłuku wosebiteje wustajeńcy „Pječ lětstotkow. Serbja a reformacija“. Referentka bě knjezni Lubina Malinkowa ze Spitzkunnersdorfa. Džowka ze swójbje Serbskeho superintendenta studowaše wot 2002 do 2009 teologiju a stawizny na uniwersiće w Jenje. Muzejowa kuratorka Andrea Pawlikowa předstaji referentku jako ekspertku ewangelskich stawiznow Łužicy; tuž bě na 35 přitomnych wćipny na jeje wuwjedženja.

Lubina Malinkowa zahaji přednošk z wuprajenjom stawiznarja Oty Wícaza z léta 1931, zo bě Ochranowske hibanje žohnowanje za Serbow. Wone měješe swój začatok, jako w léće 1722 čěscy eksulanća sydlišćo na ležownosći hrabje Zinzendorfa blisko Berthelsdorfa založichu, kotraž mjenowachu Ochranow. Sydlišćo spěšnje rozrosće a měješe po 30 lětach hižo na tysac wobydlerjow. Tež wosadne žiwjenje so spěšnje wuwi, tak sta so Ochranow z nabožnym srjedzišćom we Łužicy.

Wulki wliw měješe přiwisnik Ochranowskich, hrabja Friedrich Caspar von Gersdorf, kiž bě wot 1730 wyši hamtski hejtmán Hornjeje Łužicy. Čas žiwjenja Ochranowskich podpěrowaše a rozšěrjenje jich wučby mjez Serbami spěchowaše. Wón založi kubłanišć w Klukšu a Delnim Wujězdze a podpěraše serbske pismowstwo. Z tym dósta so bratrowska pobožnosť tež do jednoreho wjesneho luda. Dalokosahace wuskutki teho rozloža referentka

Přednošk w Serbskim muzeju

Foto: Serbski muzej/M. Brycka

w štyrjoch wobłukach: moralizacija, mobilizacija, literalizacija a pluralizacija Serbow. Pobožne zmyslenje změní wjesne žiwjenje a mjezsobny wobchad wobydlerjow. Serbja putnikowachu do Ochranowa a Małeho Wjelkowa, zetkawachu a wopytowachu so mjez sobu. Někotři podachu so do misionskeje služby a skutkowachu po wšém swěće. Wutworichu so komunikaciske syće, tež socialne a powołanske wuwice so Ochranowskim wosadnym zmóžni. Z rozšěrjenjom nabožneho pismowstwa dóstachu so knihi do swójbow, ludžo je čitachu, wo wobsahu rozmyslo-

wachu a so rozmołwjachu. Rozdžělnje měnjenja wjedžechu k temu, zo so wšelake nabožne skupiny wuwiwachu, kiž stejachu mjezsobu w konkurency. Příklad za to stej wjesce Mały- a Wulki Wjelkow – tu zado mi so Ochranowska wosada a tam Halleški pietizm.

Lubina Malinkowa předstaji wliw bratrowskeje jednoty na Serbow na zajimawe wašnje, tak zo přitomni kedžbliwje přislušachu. Ochranowske hibanje měješe wusahowacy wliw na wuwice serbskeje kultury w ewangelskich wsach a bě za Serbow ze žohnowanjom. **Měrcin Wirth**

Kongres wo wliwje reformacije we Wittenbergu

Pod hesłom „Kulturne wuskutki reformacije“ wotmě so wot pónđzele, 7., hač do pjatka, 11. awgusta, mjezynarodny kongres we Wittenbergu. Interdisciplinarne wědo-

Paul Eber (1511–1569)

Foto: Wikipedia

mostne zetkanje, za kotraž bě zwjazkowa ministerka za kublanje Johanna Wanka patronatswo přewzała, bu wot srjedzóněmskich uniwersitow Halle, Lipsk a Jena organizowane a bě džěl jubilejneho léta „500 lět reformacija“.

Něhdže 150 wědomostnikow ze wšěch kontinentow bě so zešlo, zo by wliw reformacije na wšelake towaršnostne wobłuki kaž šulstwo, gospodarstwo, řeč, wuměłstwo abo politiku rozjimało. Přezjedni sej běchu, zo njebě jedneje reformacije, ale zo maja so pod hesłom „reformacija“ wšelakore ponowjenske hibanja w srjedzowěkweskej cyrkwi zrozumić, kotraž mějachu zdžěla samsne žadanja a zaměry, zdžěla pak tež napřećiwne měnjenja zastupowachu. Tole płaći tež za hibanje, kiž so wot Wittenberga sem spěšnje po cyłej Němskej rozpřestrěwaše. Hižo w 1530ych lětach skutkowaše Luther skerje jako symbol a jednóca postawa wjele wšelakich pozicijow a akterow wopřijaceho hibanja. Hakle w běhu scěhowacych lětdžesatkow so jednotna lutherska pozicija wudžěla.

Mjez přednošowarjemi na kongresu bě tež Lubina Malinkowa, kotraž wěnowaše so w swojim přednošku pod hesłom „Reformacija a Serbja. Literalizacija – alfabetizacija – pluralizacija“ wuskutkam reformacije na Serbow. W srjedzišću přednoška steješe teologa Paul Eber, kotryž bě w lětdžesatku mjez 1560 a 1569 z centralnej wosobu lutherskeho hibanja we Wittenbergu. We wšěch teologiskich, politiskich a personalnych prašenjach nastawaceje lutherskeje cyrkwe bě Eber rozsudzaca instanca. Eber pak njeje so jenož swěru wo přesadjenje reformacije w Němskim mócnarstwje starał, ale je so tež za přesadjenje a skrućenje reformacije mjez Serbami zasadžował. Tak je we Wittenbergu mnoho serbskich duchownych za Hornju a Delnju Łužicu ordinował, angažowanych duchownych do Łužicy póstal a sej z wódcacyimi protagonistami reformacije we Łužicy listy wuměnjał. Wosebje wuske styki wudžeržowaše Eber do delnjołužiskeho Lubina, hdžež sej ze wšelakimi zastupjerjemi reformacije – mjez nimi běchu wjacori duchowni kaž ⇒

W Hodźiju Lutherowu jabłučinu sadźili

Njesćerpni běchu pjatk, 11. awgusta, Lara Hanušec a Aleksander Natuš z třećeje a Aaron Niklas ze štwórteje rjadownje zakładneje šule w Hodźiju. Z druhimi šulerjemi, kiž wuknu serbsčinu, sadźichu woni na šulskim dworje jabłučinu. Družina zlotak (Goldparmäne) je hižo lětstotki we Łužicy doma. Snadž bě ju hižo Martin Luther znał? „A bych-li wědzał, zo jutře swět zańdže, bych džens hišće jabłučinu sadził“, čitaše Aleksander Natuš z Andreju Pawlikowej, kuratorke wosebiteje wustajeńcy „Pječ lětstotkow. Serbja a reformacija“, znaty Lutherej připisowany citat. Šulska nawodnica Beate Hänsel, wučerka serbsčiny Christine Schneider, hortnerka Kathrin Jank a Hodźijski wjesnjanosta Gerald Meyer při sadženju pomhachu.

„Přichod – to sće wy, džěci. Kaž wy tak ma tež jabłučina rosc a ma plody njesć. Je je korjenje maja hłuboko z domiznu zwjazane wostać“, praji Andrea Pawlikowa. Štom je symbol nadžije a přichoda, wón rosće za přichodnu generaciju. „Runje tutu zakładnu mysl chcemy posrědkować. Přetož naša wosebita wustajeńca njeměri so jenož na zašłosć, ale tež na přitomosć a přichod“, zwurazni kuratorka.

Jabłučinu bě skladnostnje reformaciskeje wustajeńcy darilo Pěčkec zahradnistwo z Holešowa. Zašle měsacy steješe štomik před zachodom Budyskeho Serbskeho muzeja. Nětk namaka w Hodźiju swoje trajne městno. Tutu wjes bě Andrea Pawlikowa wědomje wuzwoliła, wšako bě Hodźij wažne srjedžišćo reformacije w Serbach. Farar Wjaclaw Warichius přeloži tu Lutherowy katechizm do serbsčiny a da jón 1595 w Budyšinje jako přenju hornjoserbsku knihu čišćeć. W Hodźiju bydleše tež Jan Gelanski, kotryž wjele rečow znaješe

Z Andreju Pawlikowej z Budyskeho Serbskeho muzeja (nalěwo), wučerkami a wjesnjanostu sadźichu serbsčinarjo na dworje Hodźiskeje zakładneje šule Lutherowu jabłučinu.

Foto: A Kirschke

a na waze z lěta 1735 najstarši serbski napis zawostaji. Warichiusowa kniha kaž tež Gelanskeho waha so w reformaciskej wustajeńcy pokazašej.

Ze swojej iniciatiwu sadženja jabłučiny chce Serbski muzej Hodźijskich šulerjow k wuknjenju serbsčiny pozbudźować. W zakładnej šuli wuknje wot 180 šulerjow 56 serbsku reč – 20 w přnim, 18 w druhim, jednaće w třecim a sydom šulerjow w štwórtym lětniku. Serbske tradicije kaž ptači kwas, debjenje jutrownych jejkow a walkowanje so pěstuja. Tež šewsku reju džěci w horće nawuknu.

W serbskej wučbje džiwa wučerka Christine Schneider na zakłady alfabetu. Za to wužiwa tež CDje. Wažne su jej słuchanje a aktiwne rěčenje. „Džěci maja sej zwěric, mjez sobu serbować“, wujasni wona. „To započina z małymi namotwami a skónči so z rozzohnowanjom. K podpěrje mamy didaktiske hry. Tež serbske spěwy nazwučujemy“, tak Christine Schneider. Džěci zeznaja tež bajy, bajki, našožki a tradicije Serbow. To saha hač do domchowanki, kermuše a hodowneho časa. Zwólniwje a z radosću wuknu šulerjo w Hodźiskej šuli serbsku reč. **Andreas Kirschke**

⇒ tež krajny bohota Bohuslav Felix von Lobkowitz und Hassenstein – prawidłownje listowaše.

Tola Eber njebě jenož do wukubłanja Serbow a institucionalizowanja reformacije we Łužicy zapřijaty: Před štyrjomi lětami wotkrychu wědomostnicy w zawostajenstwjje Paula Ebera, kotraž chowa so w slědženskeje bibliotece w Gotha, rukopisny delnjoserbski katechizm. Tuta jónkrótna namakanka pokaza na to, zo bě Wittenbergski teologa tež zapřijaty do procesa wutworjenja spisowneje serbsčiny a kubłanja lužiskeje ludnosće w reformaciskim zmysle.

Ze swojej serbskej tematiku skedźbni přednošk na wulki wuznam, kiž měješe reformacija za słowjanske a małe ludy w Europje. Tuta perspektiwa bě wobohaćenje mjezynarodneho zarjadowanja, wšako bě cyłkownje mało přednoškow, kiž wěnowaše so słowjanskej abo mjensinowej tematice.

Lubina Malinkowa

Michałscy koparjo dobyli

Kopańcowe muštwostwo Michałskeje wosady je sej 6. awgusta druhu raz po 2013 na kopańcowym turněrje Budyskich ewangelskich wosadow wudobyło přenje městno a z tym pućowanški pokal. W jara młodym mustwje staj ze Stefanom Cušku a Stanijom Krygarjom (stejo 1. a 3. wotprawa) tež dwaj člonaj serbskeje wosady sobu hrałoj.

Foto: M. Krygar

Budysko-Chróšćanske impresije

Běše woprawdže hižo cyły lětdziesiątk zašo, zo běch ze swójbu posledni króc w Chróšćicach mjezynarodny festival dožiwił. Tehdom sym tam na dworje sedžo na tu za serbskej wuši dospołnje njezwučenu azisku muziku poskał, na gamelanowy orchester z indoneskeje Jakarty. 2007 běch tež na wšelakich městnach někotrych ze swojich bywšich sobušerjow z časa na Budyskej SWŠ zetkał: Gerata Zahrodnika so wě, sedžach džě na jeho dworje, ale tež Chróšćana Měrcina Šořtu, kiž dawno hižo w Durinskej bydlišce, fararja Bena Šořtu-Zdžěrjanskeho a Pančičana Pawoła Hrjehorja, kiž běše nětk w Brandenburgu nad Habolu doma. Tam w tej rjanej braniborskej krajinyje sym ze swójbu přez třičecí lět dowolował, Pawoła Hrjehorja pak tam ženje zetkał njeběch.

Pojědźemoj do Chróšćic!

Zo so lětsa, 2017, dwanaty festival wotměje, to běch z nowin zhoňi. Hač pak tam pojědu? Chabłach, doniž mi mój syn nje-rjekny: „Pojědźemoj do Chróšćic, ja sym nólčlěh hižo wobstarat. Přenocujemoj w Budyskej młodowni Při Cwingeru.“ Dyrbjach potajkim chcyjo nochcyjo sobu, skerje wězo chcyjo. Běch tola wćipny, koho ze starých znatých a wosebje ze starých šulskich towaršow tam zaso wuhladam. Zo tam Rudija Kilanka hižo widžec njebudu, to wědžach. Hdžežkuli so hewak, bohužel porědko, na někajkich serbskich zarjadowanjach wobdžělch, běše tež farar Kilank pódla był. Jenož jenički króc sym fararja Bena Šořtu w Chróšćicach zetkał, tehdom 2007. Tež wón je mjez tym swój zemski puć dokročił a na prawdu Božu wotešo. Luby Beno, ty běše tajki dušny a pilny kadla był!

Na Mikławšku

Dojěwši do města a so w młodowni přizjewjejo namaj přistajena rjekny, zo mětoj hišće někak dvě hodzinje čakać, doniž kluč njedóstanjemoj. Madžarscy sobuskutkowacy festivala běchu na příklad tež tam swój nólčlěh dóstali.

Tuž podachmoj so zaso – kaž hižo loni při druhej skladnosći – na Mikławšk. Mój syn však je takrjec na kěrchowje doma, a to po cyłej Němskej. „Hlej, nano, jowle su woni te rowy takle zřadowali. Tu ideju ja sobu domoj wozmu!“

Mje pak w přnim rjedže serbske rowy zajimowachu: Antona Nawkowy, Achima Brankačkowy (wobaj běštaj mojej wučerjej bytoj), Jurja Grubertowy (kotrehož běch jako dobrego kolegu w redakciji Noweje doby zeznał a kotryž sta so přez perfidne machinacije stasi z činičelom a woporom), Bena Kućankowy, kotryž so za stasiwopory zajimowaše a kotrehož wjacore razy na zeždženjach w Budyskim stasiobjekće zetkach ...

A tamle je nowy row, hišće bjez kamjenja: Józefje, ja sym će pře wšě lěta a lětdziesiątki jako přečelneho kolegu w dobrym pomjatku wobchował. Ty pisaše sportowe rozprawy a ja lokalki. Zo mje njejsy w lěće 1958 sobu do Šwedskeje na swětowe mišterstwa w kopańcy wzał, to njebě twoja wina była!

Rjany serbski křiž ma tam nětk tež šefina Wjelbika. Zo bě wona nas dobyčerjow literarneho wubědžowanja pjatk, 3. decembra 1999, na tak přečelniwe wašnje pohosćiła, na to njejsym zabył.

Na Hłownym torhošću

Sobotu, 24. junija 2017, běše jara horco bylo a namaj chcyše so pić, a tež něšto małke jěsc wšak dyrbjachmoj. Pod stanom na Hłownym torhošću so rjenje sedžeše. Hižo lońše lěto běchmy tam slódnú swinjacu pječeň po bayersku jědli, tónkróc pak jenož z kurjatkami pjelnjeny omlět.

Ja so rozhladowach: Tamle tón hosćenc, tam smy tola w pjedčezastych lětach žurnalistiske dalekublanje, hdžež nam towaršjo politiku rozložowachu, měli. Tele sydanje pod čerwjenej swěcu njeje přewjele wunjeste, znajmjeńša nic za mnje. Hewak však njeby mi jedyn z Drježdžanskich stasioficěrow při přeslyšowanju rjekł: „Wy sće woprawdže jara politiski čłowjek, ale stejice na wopačnej stronje!“ Klětu budže temu šesćdziesiąt lět.

Runu smuhu do Chróšćic

Jako kluč do młodownje w zaku mějachmoj, podachmoj so runu smuhu do festiwaloweje stolicy. Nó haj, runa smuha to njeběše, hdyž přez te něhdy dospołnje serbske wjeski jědzechmoj. Wjesne tafle pak su znajmjeńša hišće dwurěčne woznamjenjene. W Chróšćicach namakach-

Awtor Hinc Šořta při rowje mandželskeju Marki a Bena Budarjec na Budyskim Mikławšku

Foće: Schulze

moj hnydom přihódne městno k parkowanju. A hač do farskeho dwora běše jenož něšto kročel, hdžež namaj za tójšto eurow zastupny bančik wokoło ruki přičinichu. (To však předrohe njeběše, ja běch hižo druhdže za t. mj. kulturne zarjadowanja bjez niwowa wjele wjace plaćić!) Na farskim dworje runje Budyscy ansamblowcy piskachu a rewjachu. Hladach, hač něko stareho znateho njewuhladam.

Džěchmoj dale, wězo na kěrchow. Tón pak je derje hładany! Ju však, Serbja wědža, što so słuša a njejsu někajki njekultiwěrowany lud. Pytach za Jurja Brězanowym rowom. Někotre z jeho spisow ze stalinistiskeje doby hišće w mojim knižnym kamorje steja. Njech tam drěmaja! Jurij Brězan bě so mje bórže po přewróce na ⇨

Běloruska skupina Krupickije muzyki ducy na swjedźeniščo pod Fulkec hórku

⇒ zarjadowanju na Budyskim hrodže za tym prašať, hdy bě to bylo, zo běchu mje zajeli a zasudźili. Wotmołwich: „To je 1958 bylo.“ Na to Brězan: „Haj, tež mje běchu samsne lěto w pazorach měli.“ Wo tutym stronskim přeslyšowanju je wón potom w swojej 1999 wušlej němskej knize „Ohne Paß und Zoll“ pisať a tež mje (bjez mjena) naspomniť.

Hač znatych nadeńdu?

Podachmój so dale do wsy, do mjerwjeńcy. Woprawdže, to či bě hotowy nawal, zo njebych rjekł inwazija ... Němcow. A ja tak při sebi myslach: To pak su Serbja swojim Němcam zas wulkotny swjedžen wobraďili! Hdžežkuli wuši nastajich, so něm-cowaše.

Wuwalach woči, hač něhdže někoho ze starych serbskich znatych njewuhladam, někajkeho šedźiwca, z kotrymž pobachtać móhł. Mějach zbožo: Manfred Laduš, naš serbski wšowěm, kiž runja mi z Rakečanskeje wosady pochadza, tam steješe. Njeběše drje na mnje čakať a tola so zwjeseliť, zo běch tež ja zaso raz do Serbow přijěť. Manfred bě tola w Hermanecach doma byť, hdžež běše woleńca (a nic „wolijowy młyn“, kaž to wóndano w našim serbskim dženiku čitach!).

Mój syn běše mi so zda z interneta wučitať, što so wšitko w Chróscicach wotměć budže. Na kóždy pad chcye kolumbisku skupinu dožiwiť a Italčanow a Američanow. Do wustupa Kolumbičanow běchu Grjekojo na rjedže byli. Čile Grjekojo běchu potomnicy wokoło lěta 1920 z džensnišeje Turkwoskeje wučerjenych křesćanow.

Wječor pozdže smój potom tež skupinu z Italskeje wobdźiwać móhł. Haj, a absolutny wjeršk běše program, kotryž młodzi mormonojo poskićichu. Jako woni na kóncu tež hišće pobožnu štučku serbsce zanjesechu, běše přiklesk a wyskanje wulke – a sy widźať a slyšať, hdže Serbja sedža abo steja. Mormonojo z USA su po wšem swěće misionarisce po puću a kelkož wěm, so jich cyrkej njedrjebi, ale rosće. Tež nje-dzela na Božej mši běchu woni z kěrlušom zastupjeni byli. Mormonojo na katolskich kemšach? Štó by sej tajke něšto hišće před lětami předstajić móhł – ja znajmjeńša nic. Nam křesćanam tola ničo druhe njezbywa hač hromadže dzeržeć, njech smy teho abo tamneho wuznaća!

Mje čehnje k Słowjanam

W mjezčasu džechmój do Zahrodnikec/Grutkec dwora. Ja chcych běłoruskich wumělcow dožiwiť, wosebje pak jich rěč zeznac. Ja tam najprjedy raz po dworje chodžo za starym gospodarjom pytach. Dyrbjať wón žno we ložu ležeć? Naju znajomstwo běše lětdžesatki přetorhnjene bylo a hakle přez Chróscanske festiwale so zaso wožiwiť. Chcych so runje na ławku kusk bóle k jewišću podať, to mje Gerata Zahrodnikowy bratr Ludwig wuhlada a na-

rěča. Tón šće ma młódšej woči hač Gerat a ja. Dachmy so do rěčow a zhonich, zo so dźiwaja, zo hižo do nowin njepisam. Zhonich tež (štož běše mi dawno hižo jasne bylo), zo je Tima Meškankowa kniha tójšto njeměra a pohórška wubudžiła. So wě, ta le tema wokoło serbskich stasi-informantow je łoskoćiwu naležnosć. Ale měła so wěrnosć, měła so prawda zaprěwać a zamazać? Ja na příklad běch na jednym čitanju ze swogeho žiwjenja k tutej tematice něšto podobne nazhonil. Tam w znatej serbskej wsy běše so horstka muži zešla, wšitcy młódši hač ja a ze zawěsće dobrymi nazhonjenjemi „w staće džělačerjow a ratarjow“. Slyšach tajkele přispomnjenja kaž: „To, štož su woni wot fararjow zhonili, to tla docyła tak chutnje brać njemóžeš. Nimo teho smy tola tych stasimuži znali ...“ Ja sym jich něhdy tež zeznať a ze mnu wjele, wjele tysac druhich woporow, kotrymž su do biografije zasahnyli.

Ja so znajmjeńša na tym njepostorkuju, zo so serbski stawiznopis skónčnje komunistiskich legendow wzda. Byrnež z našeje rjadownje w Budyskej SWŠ tež jedyn stasioficěr wušoť, ja so tola na swogich něhdyšich šulskich towaršow z katolskich swójbow z wěstej džakownosću dopominam. Tež na to, kak woni na příklad rano zašo stawachu, zo bychu na rańše chwatali (jenož tři wostachu w borle na słomjaku ležo a jich hanjachu). Potom po šuli založichu woni do Serbskeje cyrkwy a so tam nutrnje modlachu. Mje běchu poněčim do swogeho cyłka přiřzali – a bórze wědzach, zo běše moje „trěnje“ jich „trěnje“ a moja „bildka“ jich „swjećatko“.

Nic jenož dobri serbscy wučerjo, ale tež tući sobušlerjo su mi narodne wědomje zaščěpili.

Hišće Serbstwo njezhubjene

Běch wšak hišće pola Zahrodnikec na dworje, a sluchach a hladach, što so na jewišću stawa. Přeni króc slyšu běłoruski jazyk. Derje, zo běch sej wot Běłorusow cejdeju kupiť a ju mjeztym doma wjele razow wotrhať. Nětk do mojih serbskich a łemkowskich hudźbných chlósćenkow tež běłoruska słuša. (Kasety z łemkowskimi pěsnjemi běše mi před lětami dušny „Přezpólny“ pósť!) Łemkojo drje so hižo na festiwalach njewobdžěleja? Jich rěč je wězo našeje serbsčiny wjele bliša džyli běłoruščina. Woni buchu pod Stalinom a Bierutom přescěhowani a ze swogej domizny wuhnaći, wo čimž tež wšelake z jich spēwow swědča.

Facit: Lětuši pobyt w Chróscicach běše mi po džesačlětněj přestawce zaso wulkotne, emcionalne dožiwenje. Do teho liču tež wonych młodostnych, kiž tam při dróze bjez někajkeje tribuny z wulkim temperamentom serbske pěsnje zanošowachu a na te wašnje swoje narodne zmyslenje demonstrowachu. Hišće Serbstwo njezhubjene!

Hinc Šofta

Nyšpor w Budyšinje

Na přnim šulskim dnju noweho šulskeho lěta zhromadźichu so šulerjo Serbskeje zakładneje a Serbskeje srjedźneje šule w Budyšinje k ekumeniskemu nyšporej w cyrkwi Našeje lubeje knjenje. Tachantski farar Scapan a Serbski superintendent Malink běštaj jón z wučerkami nabožiny přihotowaloj. Tema bě „zhromadnosć jako dar“. W lěće reformaciskeho jubileja džěše wo zakladnu zhromadnosć wěriwych, zo kotruž so mjezsobne wopyty a rozmołwy trěbne. Serbski superintendent rozložil tutu mysl w předowanju na zakładze swogich swójbnych stawiznow. **PB**

Dróha w Picnju

W delnjolužiskim městačku Picnju je dróha po zaslužnym duchownym Bogumile Fabriciusu pomjenowana. Jako farar w Kórjenju wuda wón 1706 Lutherowy katechizm a 1709 Nowy zakon w serbskej rěči. Pozdžišo skutkowaše jako wyši farar w Picnju a jako superintendent w Choćebuzu. Foto: S. Malk

Wopyt w Budyšinje

Přirada za serbske naležnosće města Wojerec přewjedže sobotu, 12. awgusta, dalekubłanske zarjadowanje w Budyšinje. Po wobhladanju Pětroweje cyrkwy wopytachu Serbski muzej a Michałsku cyrkej, hdžež jich Serbski superintendent po reformaciskimaj wustajercomaj wjedžeše. Wječor wobdžělichu so čłonojo přirady na dworowym swjedženju we Wuježku pod Čornobohom. **PB**

Wopyt w Slepom

Štwórtk, 17. awgusta, wopyta konsistorialny prezident dr. Jörg Antoine z Berlina Slepjansku wosadu. Wosadna fararka Jadwiga Malinkowa, předsydka wosadneje rady Gabriele Gojowczykowa a přesda serbskeje rady Manfred Hermaš witachu jeho z chlěbom a selu. Dr. Antoine bě do Slepoho přijěť, zo by so wo Serbach a wo stawje brunicoweje problematiki wobhoniť. Na kóncu přepry dr. Antoine na dalše rozmołwy do Berlina. **PB**

Powěšće

Nišćanski superintendent dr. Koppehl a fararka Malinkowa 20. awgusta na zapokazanju w Slepom (hlej strana 5) Foto: M. Bertko

Zly Komorow. Njedzelu popoždnu, 23. julija, swjećachu so serbsko-němske ekumeniske kemše w tudyšej bywšej Serbskej cyrkwi. Božu službu wuhotowaštaj zhrmadnje wosadny farar Manfred Schwarz a delnjoserbski farar n. w. Dieter Schütt. Čitanje měješe katolska Serbowka Hanka Rjelcyna, kotraž skutkuje jako dźiwadźelnica při Łokomorowskim dźiwadle. Kemšam přizamkny so zhrmadne kofejpíče.

Wóslink. Ewangelskej wyšej šuli we Wóslinku je wotnětka přirjadowana Křescanska zakladna šula. Sobotu, 5. awgusta, přijachu tam přeni króc 16 dźeći do přenjeho lětnika. Rjadowniska wučerka je Annekathrin Simon. Na wyšej šuli witachu 44 šulerjow do dweju pjateju lětnikow.

Drježdžany. Sydło sakskeho krajneho biskopa a jeho kenclija stej so přepołożiło. 10. awgusta stej ze swojeho dotalnego městna w historiskim domje na Rampisce Straže 29 w bliskosci cyrkwy Našeje knjenje přeachnyto do nowotwara An der Kreuzkirche 6 w bliskosci Křižneje cyrkwy.

Lipsk. Paulinum na ležownosci Lipsćanskeje uniwersity je dotwarjeno. 23. awgusta bě ofi-

cielne zakončenje twara. Džen pozdžišo běchu Lipsćenjo a jich hosćo přeprošeni, sej nowotwar wobhladać, kiž stej na městnje 1968 rozbuchnjeneje uniwersitneje cyrkwy. Paulinum, kiž zjednoći w sebi awlu a rumnosć za nutrnosć, měješe poprawom hižo w léće 2009 dotwarjeny być.

Wojerocy. Ze swjedženskim tydženjom wot 21. do 25. awgusta woswjećichu 25lětnu wobstaću Wojerowskeho Křescanskeho gymnazija Johanneuma. K jubilej běchu wustajeńcu wo załoženju a dalšim wuwicu šule přihotowali. W Janskej cyrkwi swjećachu swjatočnu Božu službu. Dalši wjeršk bě bal z nětčišimi a něhdyšimi gymnazistami, wučerjemi, staršimi kaž tež člonami nošerskeho towarstwa a spěchowanskeho kruha. Johanneum bě so 1992 založil wot Ewangelskeje cyrkwy šleskeje Hornjeje Łužicy. Wot lěta 2005 je šula w nošerstwje towarstwa.

Hodźij. Na něhdyšim Spomožerskim domje za wosyročenych a wohroženych hólcow, kotryž wot 1877 do 1941 w susodstwje Hodźijskeje fary wobsteješe, chce Hodźijske domizniske towarstwo dwurěčnu pomjatnu taflu připrawić. Dom, kotryž bě založil znaty serbski farar Jaroměr Hendrich Imiš jako skutk nutrikowneho misionstwa, namaka so pod dženšnišej adresu Darinska 3. Wotkryće pomjatneje tafle je předwidžane sobotu popoždnu, 14. oktobra.

Dary

W juliju je so darilo za Pomhaj Bóh 200 eurow a 12 eurow. Bóh žohnuj daraj a darcelow.

Spominamy

Před 150 lětami, 11. septembra 1867, narodži so **Arnošt Hančka** jako syn žiwnosćerja w Hućinje. Wopyta Krajnostawski wučerski seminar w Budyšinje a skutkowaše jako wučer w Myšecach a Bošecach, doniž jeho 1891 za cyrkwinskeho wučerja do Poršic njepowołachu. Tu woženi so z wučerskej dźowku Marthu Rothenburg, dźowku swojeho zastojnskeho předchadnika. 1909 jeho na kantora pomjenowachu. Arnošt Hančka bě přez lětdzesatki z wodžacej wosobu serbskich ewangelskich wučerjow w Sakskej. 1902 bu městopředsyda Towarstwa serbskich cyrkwinskih wučerjow, 1905 předsyda Konferency serbskich wučerjow Budyskeho kraja a 1910 městopředsyda pedagogiskeje sekcije Mačicy Serbskeje. Po Přenjeje swětowej wójnje zestajichu pod jeho nawodom šulskej čitance „Kwětki“ a „Zahrodka“. Nastupajo wužiwanje serbsčiny we wučbje plačeše jeho šula jako příkladna w ewangelskich kónčinach. Wjacore lěta nawjedowaše serbske towarstwo Swěra w Poršicach. Po Přenjeje swětowej wójnje bě zastupjer serbskich wosadow w sakskej krajnej synodze, hdžež so – bjez wuspěcha wšak – za založenje serbskeje superintendentury zasadžowaše. Wón 1928 zemře a je w Poršicach pochowany. T.M.

Přeprošujemy

- 03.09. 12. njedzela po Swjatej Trojicy**
10.00 kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje w Michałskej cyrkwi (sup. Malink)
12.00 nutrnosć w serbskim rozhłosu (farar Rummel)
- 10.09. 13. njedzela po Swjatej Trojicy**
10.00 serbsko-nimska namša pód gołym njebjom w Radušu
12.00 nutrnosć w serbskim rozhłosu (sup. Malink)
- 13.09. srjeda**
19.00 Bjesada w Rakecach we farskej bróžni
- 17.09. 14. njedzela po Swjatej Trojicy**
08.30 kemše z Božim wotkazanjom w Poršicach (sup. Malink)
- 18.09. pónđzela**
15.00 wosadne popoždnuje w Malešecach (sup. Malink)
- 19.09. wutora**
18.30 Bukečanska bjesada w Žornosykach čisło 42
- 24.09. 15. njedzela po Swjatej Trojicy**
09.30 dwurěčne kemše na Njepilic statoku w Rownom (fararka Malinkowa, M. Hermaš)
10.00 namša w Dešnj (30 lět serbska namša w Dolnej Łužicy)
- 26.09. wutora**
14.00 wosadne popoždnuje pola Kowarjec we Wuježku pola Wósporka (sup. Malink)
- W oktobru wysyła so ewangelske Nabožne słowo k dnjej w serbskim rozhłosu.*
- 01.10. 16. njedzela po Swjatej Trojicy**
09.30 dwurěčne kemše w Bukecach (farar Haenchen)
10.00 kemše w Budyšinje w Michałskej cyrkwi (sup. Malink)
12.00 nutrnosć w serbskim rozhłosu (fararka Malinkowa)

Pomhaj Bóh
časopis ewangelskich Serbow
ISSN 0032-4132

Wudawaćelej: Serbski wosadny zwjazk, Serbski kěrchow/Wendischer Kirchhof 1, 02625 Budyšin/Bautzen; Serbske ewangelske towarstwo z.t., Privatny puć/Privatweg 21, 02625 Budyšin/Bautzen
Zamołwita redaktorka: Trudla Malinkowa, Goethowa/Goethestraße 40, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 03591 600711, e-mail: PomhajBoh@gmx.de)
Čisć: Lessingowa čisćernja, Kamjenc
Vertriebskennzeichen: 2 B 13145 E

Zhotowjenje a rozšěrjenje: Ludowe nakładnistwo Domowina, Tuchmacherstr. 27, 02625
Abonement a dary: Serbske ewangelske towarstwo, Kreissparkasse Bautzen
IBAN: DE03 8555 0000 1000 0831 67
BIC: SOLADES1BAT

Pomhaj Bóh wuchadza měsacnje. Spěchuje so wot Załožby za serbski lud, kotraž dóstawa lětnje přiražki Zwjazka, Swobodneho stata Sakskeje a Kraja Braniborskeje.
Lětny abonement plaći 8 eurow.